

УДК 655.415

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ РИСУНКА ТЕКСТОВИХ ШРИФТІВ З МЕТОЮ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ШРИФТОВОГО ОФОРМЛЕННЯ КНИЖКОВИХ ВИДАНЬ

О. Ф. Сокол

Українська академія друкарства,
вул. Під Голоском, 19, Львів, 79020, Україна

Розглянуто питання аналізу та класифікації текстових шрифтів відповідно до характеристик, які мають враховуватись під час вибору шрифтового оформлення книжкових видань. Визначено характеристики рисунка шрифту, які мають визначальний вплив на естетичність оформлення, зручність сприйняття текстової інформації та економічність оформлення книжкових видань. Розглянуто питання формування комплексу графічних видозмін гарнітури для забезпечення шрифтового оформлення суцільних текстів з наголошеними та ненаголошеними шрифтовими виділеннями для раціонального формування бібліотеки текстових комп'ютерних шрифтів. Проаналізовано можливі варіанти позначення графічних видозмін рисунка шрифту за ознакою насиченості та наповненості кегельної площини.

Ключові слова: шрифтове оформлення видань, рисунок шрифту, графічні видозміни рисунка шрифту, насиченість шрифту, бібліотеки шрифтів.

Постановка проблеми. Виявлення способів оптимізації процесу вибору шрифтового оформлення книжкових видань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості шрифтового оформлення книжкових видань розглядаються у нормативних документах, навчальних та довідкових виданнях М. Тимошика, В. Шевченко, Л. Волкової, А. Мільчина, Ю. Майсурадзе та ін. Публікацій на тему аналізу класифікаційних та технологічних характеристик текстових шрифтів у процесі вибору шрифтового оформлення книжкових видань не виявлено.

Мета статті полягає у визначенні комплексу характеристик шрифту, що покладаються в основу вибору шрифтового оформлення видань, способів комплектування гарнітур графічними видозмінами та їх систематизація.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні критерії вибору шрифтового оформлення видань — відповідність шрифту тематиці та функціональному призначенню видання, зручність читання, економічність [1].

Вважається, що для забезпечення процесу шрифтового оформлення видань бібліотека комп'ютерних шрифтів має містити приблизно сімдесят текстових шрифтів. Зважаючи на перший критерій вибору шрифту, під час формування бібліотеки потрібно передбачити наявність шрифтів з різноманітним характером

рисунка, що може бути образним аналогом інтонації та емоційного характеру змісту видання, що передається через наявність та форму елементів буквених знаків — від традиційних елементів стриманої форми до елементів з більш вираженим декоративним характером (рис. 1).

Elizabeth Unicode	Щ	З	Ц	Є	Б
Constantia	Щ	З	Ц	Є	Б

Рис. 1. Зразки шрифтів з різним характером рисунка елементів буквених знаків

Виразність шрифту у виданнях пов'язується із фактурою, тоном та ступенем матовості паперу. Шрифти із високою насиченістю виглядають занадто масивними на глянцевої поверхні. Більш світлі шрифти є недостатньо виразними на фактурованій поверхні. Тому під час вибору шрифтового оформлення видань, що друкуються на папері певного гатунку, необхідно враховувати насиченість базової графічної видозміни.

Bookman Old Style

Вважається, що для забезпечення процесу шрифтового оформлення видань бібліотека комп'ютерних шрифтів має містити близько сімдесяти текстових шрифтів. Беручи до уваги перший критерій вибору шрифту, слід передбачити при формуванні бібліотеки наявність шрифтів з різноманітним характером рисунка

Book Antiqua

Вважається, що для забезпечення процесу шрифтового оформлення видань бібліотека комп'ютерних шрифтів має містити близько сімдесяти текстових шрифтів. Беручи до уваги перший критерій вибору шрифту, слід передбачити при формуванні бібліотеки наявність шрифтів з різноманітним характером рисунка

Рис. 2. Вплив контрастності рисунка шрифту на візуальну насиченість текстового набору

Водночас потрібно брати до уваги те, що візуальна насиченість антиквених шрифтів визначається не лише співвідношенням ширини штрихів і ширини елементів буквених знаків, а й ступенем контрастності.

Наприклад, із двох шрифтів Book Antiqua та Bookman Old Style, що є близькими за характером рисунка, більш контрастний шрифт Book Antiqua має меншу візуальну насиченість (рис. 2).

Elizabeth Unicode

Вважається, що для забезпечення процесу шрифтового оформлення видань бібліотека комп'ютерних шрифтів має містити близько сімдесяти текстових шрифтів. Беручи до уваги першій критерій вибору шрифту, слід передбачити при формуванні бібліотеки наявність шрифтів з різноманітним характером рисунка

AdonisC

Вважається, що для забезпечення процесу шрифтового оформлення видань бібліотека комп'ютерних шрифтів має містити близько сімдесяти текстових шрифтів. Беручи до уваги першій критерій вибору шрифту, слід передбачити при формуванні бібліотеки наявність шрифтів з різноманітним характером рисунка

Cambria

Вважається, що для забезпечення процесу шрифтового оформлення видань бібліотека комп'ютерних шрифтів має містити близько сімдесяти текстових шрифтів. Беручи до уваги першій критерій вибору шрифту, слід передбачити при формуванні бібліотеки наявність шрифтів з різноманітним характером рисунка

Constantia

Вважається, що для забезпечення процесу шрифтового оформлення видань бібліотека комп'ютерних шрифтів має містити близько сімдесяти текстових шрифтів. Беручи до уваги першій критерій вибору шрифту, слід передбачити при формуванні бібліотеки наявність шрифтів з різноманітним характером рисунка

Bookman Old Style

Вважається, що для забезпечення процесу шрифтового оформлення видань бібліотека комп'ютерних шрифтів має містити близько сімдесяти текстових шрифтів. Беручи до уваги першій критерій вибору шрифту, слід передбачити при формуванні бібліотеки наявність шрифтів з різноманітним характером рисунка

Рис. 3. Зразки набору шрифтами з різною щільністю базової графічної видозміни рисунка

Однією із умов вдалого поліграфічного оформлення видання є гармонійне поєднання форми та пропорцій конструктивних елементів та елементів внутрішньої структури видання. З огляду на цей чинник, під час вибору шрифту потрібно звертати увагу на пропорції буквених знаків. Тому бібліотека текстових шрифтів має бути укомплектована гарнітурами з різною щільністю базової графічної видозміни — від більш вузьких (AdonisC, Elizabeth Unicode) та нормальних (Cambria) до помірно широких (Constantia) та широких (Bookman Old Style) (рис. 3).

Варіативність вибору відповідної насиченості можлива також в межах однієї гарнітури. Переважно гарнітура комплектується чотирма графічними видозмінами — прямого накреслення звичайної насиченості для основного суцільного тексту, підвищеної насиченості для шрифтових виділень та відповідними їм курсивними графічними видозмінами. Сучасні шрифти можуть комплектуватися значною кількістю графічних видозмін прямого накреслення.

Mignon

<u>Regular</u>	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Medium	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
<u>Semibold</u>	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однакови
Bold	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однакови

Рис. 4. Комплектація гарнітури Mignon чотирма графічними видозмінами прямого накреслення

Комплектація гарнітури графічними видозмінами різної насиченості є важливою характеристикою шрифту [2, 3]. На рис. 4 наведено приклад комплектації гарнітури Mignon чотирма графічними видозмінами прямого накреслення.

<u>Regular</u>	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
<u>Semibold</u>	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однакови
Medium	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Bold	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однакови

Рис. 5. Пари графічних видозмін гарнітури Mignon із різним ступенем насиченості для основного суцільного та виділеного тексту

У наведеній градації насиченості графічних видозмін індекси Regular і Medium (звичайний і середній) в назві шрифту традиційно вказують на ознаку шрифтів, які використовують для основного суцільного тексту і які умовно можна класифікувати як світлі, а індекси Semibold і Bold (півжирний і жирний) — вказують на ознаку шрифтів, які використовують для наголошених шрифтових виділень.

Це дає змогу збільшити можливості вибору пар графічних видозмін для основного суцільного та виділеного тексту. Якщо є потреба використання шрифтів з меншою насиченістю, потрібно використовувати пару Regular і Semibold (звичайний і півжирний); з більшою насиченістю — Medium і Bold (середній і жирний) (рис. 5).

Однак базові графічні видозміни шрифтів можуть мати помітну різницю візуальної насиченості. Особливо це проявляється у порівнянні малоконтрастних та неконтрастних гротесків з антиквеними шрифтами, що переважно мають доволі виражену контрастність. Тому у гарнітурах з різним ступенем насиченості базових графічних видозмін та з різною кількістю градацій насиченості їх належність до основних та видільних шрифтів може дещо переадресуватись.

ALS Hauss

Hairline	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Thin	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Light	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Book	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Regular	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Medium	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Bold	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим
Black	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однаковим

Рис. 6. Комплектація гарнітури ALSHauss графічними видозмінами прямого накреслення

Гарнітура ALSHauss укомплектована графічними видозмінами Book, Regular та Medium, які за означенням мають застосовуватись для основного суцільного тексту (рис. 6). Тоді для виділень у суцільному тексті за означенням може використовуватись видозміна Bold. Однак завдяки низькій контрастності рисунка шрифту графічні видозміни гротеску ALSHauss мають вищу візуальну насиченість, ніж графічні видозміни антиквеного шрифту Mignon з однойменною індексацією. Тому в гротеску ALSHauss для основного суцільного тексту передбачена додаткова графічна видозміна Book з меншою насиченістю, ніж Regular, а видозміна Medium, яка за означенням мала би належати до категорії світлих шрифтів, насправді може використовуватись для наголошених шрифтових виділень у відповідній парі графічних видозмін.

Окремою ознакою, за якою розрізняють графічні видозміни прямого накреслення, є наповненість кегельної площини [4]. На рис. 2 зразки набору усіх гарнітур мають однаковий кегль шрифту. Однак візуально розміри буквених знаків помітно відрізняються через різну величину тіла літери, різні пропорції у структурі буквених знаків, а також масштабність буквених знаків — наповненість кегельної площини.

Baskerville 10 Pro Bold	Поліграфічний шрифт – комплект символів з од
Baskerville 10 Pro Medium	Поліграфічний шрифт – комплект символів з одн
Baskerville 10 Pro	Поліграфічний шрифт – комплект символів з одна
Baskerville 120 Pro Bold	Поліграфічний шрифт – комплект символів з одна
Baskerville 120 Pro Medium	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однак
Baskerville 120 Pro	Поліграфічний шрифт – комплект символів з однакови

Рис. 7. Комплектація гарнітури Baskerville графічними видозмінами прямого накреслення

Одним із варіантів комплектації гарнітури шрифтами прямого накреслення є дублювання певної градації насиченості у графічних видозмінах з інакшою наповненістю кегельної площини, як це показано на прикладі гарнітури Baskerville, укомплектованої двома шрифтами світлого накреслення (базової графічної видозміни та Medium) і шрифтом півжирного накреслення (Bold) у двох варіантах наповненості кегельної площини — Baskerville 10 Pro та Baskerville 120 Pro. Візуально буквені знаки графічної видозміни Baskerville 10 Pro є більшими (рис. 7).

Висновки. Визначений перелік ознак рисунка текстових шрифтів, що підлягають аналізу у процесі вибору шрифтового оформлення книжкових видань, і є критеріями формування бібліотеки текстових шрифтів.

Виконаний аналіз способів комплектування гарнітур графічними видозмінами та їх систематизація.

Запропоновані варіанти вибору пар графічних видозмін рисунка шрифту для шрифтового оформлення основного суцільного та виділеного тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шпикерман Э. О шрифте / пер. с англ. Л. Лаврухиной. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2017. С. 48.
2. Основні вимоги до роботи над шрифтовими композиціями. URL: https://studopedia.su/13_55393_chitkist-yasnist-zruchnist-chitannya-prostota-grafichnih-form.html.
3. Модла О. Порівняльна характеристика класифікаційних систем шрифтів. Комп'ютерні технології друкарства. 2002. Вип. 9. С. 184.
4. Волкова Л. А., Решетникова Е. Р. Технология обработки текстовой информации. Часть 1. Основы технологии издательских и наборных процессов : учеб. пособ. Москва : Изд-во МГУП, 1999. 306 с.

REFERENCES

1. Shpikerman, Je. (2017). O shrifte / per. s angl. L. Lavruhinoj. Moskva : Mann, Ivanov i Ferber (in Russian).
2. Osnovni vymohy do roboty nad shryftovymy kompozytsiiamy. Retrieved from https://studopedia.su/13_55393_chitkist-yasnist-zruchnist-chitannya-prostota-grafichnih-form.html (in Ukrainian).
3. Modla, O. (2002). Porivnialna kharakterystyka klasyfikatsiinykh system shryftiv: Komp' iuterni tekhnolohii drukarstva, 9, 184 (in Ukrainian).
4. Volkova, L. A., & Reshetnikova, E. R. (1999). Tehnologija obrabotki tekstovoj informacii. Chast' 1. Osnovy tehnologii izdatel'skih i nabornyh processov. Moskva : Izd-vo MGUP (in Russian).

doi: 10.32403/1998-6912-2021-1-62-63-70

**FORMATION OF THE COMPLEX CHARACTERISTIC
OF THE IMAGE OF TEXT FONTS FOR THE PURPOSE OF OPTIMIZATION
OF FONT DESIGN PROCESS OF BOOK EDITIONS**

O. F. Sokol

*Ukrainian Academy of Printing,
19, Pid Holoskom St., Lviv, 79020, Ukraine
Sokol_danuliv@ukr.net*

The article considers the issues of analysis and classification of text fonts in accordance with the characteristics that should be taken into account when choosing the font design of book editions. The characteristics of the font design are determined, which have a decisive influence on the aesthetics of design, ease of perception of textual information and cost-effectiveness of book editions. The criteria are defined for choosing fonts for the formation of a library of computer fonts on the basis of the shape of the elements of letter characters, the proportions of the figure, the saturation of the basic graphic modification.

The issue of forming a set of graphic modifications of the typeface to ensure the font design of solid texts with accented and unaccented font selections for the rational formation of a library of text computer fonts is considered. Possible variants of the font set by the font manufacturers and the system of notation of graphic variations of the font pattern in the font name on the basis of saturation and fullness of the font plane are analyzed.

The question of the choice of fonts taking into account the texture and shade of the printed material is considered. The principle of formation of various sets of graphic modifications of the typeface from the given assortment is offered, that provides grouping of several pairs of graphic modifications of drawing of a font for maintenance of font design of continuous texts with font selections on a sign of saturation. The list of features

of drawing of text fonts which are subject to the analysis in the course of a choice of font design of book editions and are criteria of formation of library of text fonts is defined.

The analysis of ways of completing the headsets with graphic modifications and their systematization is performed. Variants of the choice of pairs of graphic variations of the font pattern for the font design of the main continuous and selected text are offered.

Keywords: *font design of publications, font image, graphic modifications of font image, font libraries.*

Стаття надійшла до редакції 12.04.2021.

Received 12.04.2021.